

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

Xe KAMER

A R R E S T

**nr. 224.355 van 12 juli 2013
in de zaak A. 202.179/X-14.925.**

In zake : 1. Geert LAGROU
 2. Hendrik LAGROU
 bijgestaan en vertegenwoordigd door
 advocaat Antoon Lust
 kantoor houdend te 8310 ASSEBROEK
 Baron Ruzettelaan 27
 bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen :

het VLAAMSE GEWEST, vertegenwoordigd door de Vlaamse
regering
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Bart Staelens
kantoor houdend te 8000 BRUGGE
Gerard Davidstraat 46, bus 1
bij wie woonplaats wordt gekozen

I. Voorwerp van het beroep

1. Het beroep, ingesteld op 24 oktober 2011, strekt tot de
nietigverklaring van het besluit van 4 augustus 2011 van de Vlaamse minister van
Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand
houdende bescherming als monument van voormalig pachtgoed van het kasteel
d'Aertrycke te Torhout.

II. Verloop van de rechtspleging

2. De verwerende partij heeft een memorie van antwoord
ingediend en de verzoekende partijen hebben een memorie van wederantwoord
ingediend.

Eerste auditeur Ann Van Mingeroet heeft een verslag opgesteld.

De verzoekende partijen hebben een verzoek tot voortzetting van het geding en een laatste memorie ingediend.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 31 mei 2013.

Staatsraad Pierre Lefranc heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Sofie De Maesschalck, die loco advocaat Antoon Lust verschijnt voor de verzoekende partijen, en advocaat Tine Strubbe, die loco advocaat Bart Staelens verschijnt voor de verwerende partij, zijn gehoord.

Eerste auditeur Ann Van Mingeroet heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Feiten

3. Bij arrest nr. 204.334 van 27 mei 2010 vernietigt de Raad van State het besluit van 23 november 2007 van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijk Ordening waarbij het voormalig pachtgoed van het kasteel d'Aertrycke aan de Aartrijkestraat, Steenveldstraat en Zeeweg te Torhout, als monument wordt beschermd.

4. Bij besluit van 16 september 2010 van de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

wordt het voormalig pachtgoed van het kasteel d'Aertrycke te Torhout opgenomen op een ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten.

5. Aan dit besluit ging een motiveringsnota van 24 augustus 2010 vooraf van de afdeling West-Vlaanderen van het agentschap Ruimte en Erfgoed, die werd opgemaakt door verslaggever Pol Vanneste.

Deze motiveringsnota bevat, naast de historiek van het dossier, de motivatie van het voorstel en het “inhoudelijk dossier”, onder meer ook de volgende “Evaluatie”:

“D) Evaluatie

Zeldzaamheid : als pachthoeve van het kasteeldomein d'Aertrijke gebouwd op het einde van de 19de eeuw. Imposant huisvolume met toren, wat een zeldzaam gegeven is in de hoevebouwtraditie. Door zijn rijke architectuur in vergelijking met de algemene hoevebouw op het einde van de 19de eeuw in de ruime regio vormt deze hoeve een uitzondering.

Gaafheid en herkenbaarheid : het gebouw werd weinig verbouwd en is vrij gaaf tot ons gekomen. In 2007 is de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed voor de fusiegemeente Torhout gepubliceerd (PDF-document en op de inventarisdatabank van het VIOE). Eind juni 2010 is de globale inventaris voor de volledige provincie West-Vlaanderen afgerond. Op deze manier kan de uniciteit van het pachtgoed - zowel architecturaal als historisch-geografisch bevestigd worden. Er kan worden geconcludeerd dat het pachtgoed een zeer rijke architectuur vertoont in vergelijking met de algemene hoevebouw van het einde van de 19de eeuw, en op die manier een uitzondering vormt.

Representativiteit : via de architecturale typologie en kadasteronderzoek kon een duidelijke link gelegd worden tussen de hoeve en het kasteel de Maere d'Aertrycke en de begrafenisapel van de familie. Het meest beeldbepalende en architecturaal gaafste volume van de hoeve wordt bij het kadaster voor het eerst opgetekend in 1890, de overige hoevegebouwen dateren van na 1924, het jaar waarin de familie de Maere de hoeve verkoopt aan pachter Lagrou. De hoeve kan gelden als de pachthoeve van het kasteeldomein de Maere d'Aertrycke.

Ensemblewaarde : het woonhuis met toren en de lagere aangebouwde stal- en schuurvleugel uit 1890 vormen een architecturale en functionele eenheid.

Contextwaarde.: door zijn ligging op de kruising van drie wegen, met name de Steenveldstraat, de Aartrijkestraat en de Zeeweg is de hoevesite erg beeldbepalend, en vervult ze zowel een functie van historische herkenbaarheid naar het gehucht Drie Koningen (school uit het begin van de 20ste eeuw en kerk uit de jaren 1960), als naar de Zeeweg (link met landschap en kasteel d'Aertrycke). Het complex domineert het kruispunt Aartrijkestraat - Steenveldstraat - Zeeweg”.

6. Een afschrift van het voorlopig beschermingsbesluit wordt op 30 september 2010 naar de verzoekers en de betrokken besturen verstuurd.

7. De verzoekers dienen daartegen op 28 oktober 2010 een bezwaarschrift in.

8. De deputatie van de provincieraad van West-Vlaanderen verleent op 14 oktober 2010 een gunstig advies.

Het college van burgemeester en schepenen van de stad Torhout deelt op 26 november 2010 mee “noch een positief noch een negatief advies te kunnen uitbrengen omtrent de bescherming”.

9. In een verslag “Bezwaarschriften en opmerkingen m.b.t. het beschermingsdossier ‘voormalig pachtgoed van het kasteel d’Aertrycke” van 11 maart 2011 wordt door het agentschap Ruimte en Onroerend Erfgoed het bezwaarschrift van de verzoekers besproken en wordt voorgesteld om de beschermingsprocedure “ongewijzigd verder te zetten”.

10. De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (hierna: KCML) verleent op 5 mei 2011 een gunstig advies waarin onder meer het volgende wordt gesteld :

“Het verslag van Pol Vanneste, bij het agentschap Ruimte en Erfgoed, provinciale afdeling West-Vlaanderen dat werd opgenomen in de agenda en het verslag van de vergadering, bevat volgende conclusies;

Dienen te worden beschermd :

[...]

Met het oog op de bescherming zijn van toepassing :

[...]

De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen bespreekt de uitgebrachte adviezen en de ingediende bezwaren en neemt kennis van de behandeling hiervan door het agentschap Ruimte en Erfgoed, integraal deel uitmakend van het voorgelegde dossier;

Na overleg brengt de eerste Afdeling van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen eenparig volgend gemotiveerd advies uit :

De vergadering sluit zich aan bij de conclusies, de besprekingen, de adviezen en de weerleggingen van de bezwaren en het gemotiveerde advies

zoals voorgesteld door Ruimte en Erfgoed. De vergadering brengt een gunstig advies uit voor de bescherming als monument”.

11. Met een besluit van 4 augustus 2011 van de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand wordt het voormalig pachtgoed van het kasteel d’Aertrycke te Torhout definitief als monument beschermd.

Dit besluit wordt op 26 augustus 2011 aan de verzoekers aangetekend verzonden samen met een kopie van het verslag openbaar onderzoek.

IV. Onderzoek van de middelen

A. Eerste middel

Uiteenzetting van het middel

12. De verzoekers voeren de schending aan van artikel 5, § 2, 2° van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten (hierna: het monumentendecreet), van artikel 4, §§ 2 en 6 van het besluit van de Vlaamse regering van 5 maart 2004 betreffende de samenstelling, de organisatie, de bevoegdheden en de werking van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van het Vlaamse Gewest (hierna: het besluit van 5 maart 2004), en van het formeel en materieel motiveringsbeginsel.

De verzoekers voeren aan dat het hen samen met het bestreden besluit meegedeelde “verslag van openbaar onderzoek” van 11 maart 2011 niet is ondertekend waardoor de authenticiteit van het document en de bevoegdheid van de opsteller niet kunnen worden achterhaald. Zij stellen voorts dat het bestreden besluit niet zegt welk gevolg de KCML aan dit voormelde verslag heeft gegeven en dat het advies van de KCML niet aan hen werd meegedeeld waardoor zij er geen kennis van hebben.

De verzoekers betogen dat uit het bestreden besluit blijkt dat niet de KCML de adviezen en bezwaren heeft onderzocht maar het agentschap dat zijn verslag openbaar onderzoek aan de KCML heeft voorgelegd zonder dat

blijkt dat de KCML het heeft bekrachtigd. Dit onderzoek komt in beginsel toe aan de KCML als onafhankelijk organisme dat niet zoals het agentschap tegelijk rechter en partij is. Dit onderzoek werd evenmin door de regering zelf gedaan.

De verzoekers argumenteren verder dat het advies van de KCML in strijd met de artikelen 2 en 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen (hierna: de motiveringswet) niet werd opgenomen in het bestreden besluit en aan hen evenmin werd meegedeeld.

De verzoekers stellen tot slot dat in het bestreden besluit enkel wordt vermeld dat “gelet” werd op het advies van de KCML “maar niet ook het te hebben gelezen, en alleszins niet de inhoud ervan (?) tot zich te hebben genomen en waarom”.

13. In de memorie van wederantwoord voegen de verzoekers daaraan toe dat zij vermoeden dat de KCML “niet verder is gegaan dan een loutere ‘bespreking’ van de bezwaren en een ‘kennisname’ van de weerlegging ervan door het agentschap Ruimte en Erfgoed, echter zonder zelf eveneens tot een weerlegging van de bezwaren over te gaan, hoewel dat haar decretale taak is”. Zij stellen nog dat het advies van de KCML met redenen moet worden omkleed en dat “het feit dat ze gewoon instemt met het advies van het bestuur van Monumenten en Landschappen” niet volstaat. Zij betogen tot slot dat zij “in het ongewisse [blijven] omtrent de motieven die de KCML ertoe gebracht zouden hebben om het document inderdaad gewoon te bekrachtigen” en dat “het bestreden besluit ook op geen enkele wijze duidelijk maakt dat verwerende partij zich aansluit bij het standpunt in de nota van het agentschap omtrent de weerlegging van de bezwaren”.

14. De verzoekers argumenteren in de laatste memorie dat zij “eerst uit de memorie van antwoord hebben vernomen dat de KCML op 5 mei 2011 advies heeft uitgebracht en wat de inhoud ervan is”. Uit niets blijkt dat het verslag van 11 maart 2011 “daadwerkelijk uitgaat van ene Pol Vanneste noch dat voornoemde deel uitmaakt van het Agentschap”. De KCML heeft “zich ertoe beperkt het voorbereidend advies slaafs over te nemen en er zich (gemakshalve)

bij aan te sluiten” terwijl het totaal onzeker is “of de KCML om zulk voorbereidend advies heeft verzocht” en of dit verslag “daadwerkelijk van het Agentschap uitgaat” waardoor niet met zekerheid kan achterhaald worden “of van de bevoegdheidsdelegatie correct gebruik is gemaakt”.

Beoordeling

15. Artikel 5, § 2, 2° van het monumentendecreet bepaalt wat volgt:

“De ontwerpen van lijst worden:

[...]

2° bij de betrokken gemeentebesturen neergelegd voor het openen van een openbaar onderzoek en het opstellen van een proces-verbaal waarin de opmerkingen en bezwaren worden opgenomen. [...]. Het openbaar onderzoek gaat in uiterlijk veertien dagen te rekenen vanaf de datum van de neerlegging en duurt dertig dagen. Tijdens het openbaar onderzoek ligt het ontwerp van lijst en het dossier dat een inhoudelijke beschrijving en evaluatie bevat, ter inzage bij de betrokken gemeente(n). Bij het verstrijken van de termijn wordt het openbaar onderzoek door de gemeente(n) afgesloten. Binnen vijftien dagen na het afsluiten zenden zij hun proces-verbaal over aan het agentschap.

[...]”.

Artikel 4, §§ 2 en 6 van het besluit van 5 maart 2004 bepaalt wat volgt:

“§ 2. De adviezen van de Commissie zijn met redenen omkleed. De adviezen, uitgebracht door de afdelingen van de Commissie, gelden als adviezen van de Commissie.

[...]

§ 6. Een voorstel van advies kan door het agentschap voorbereid worden voor de Commissie. Als de Commissie dat voorstel bekrachtigt, geldt deze tekst als advies van de Commissie”.

16. Er valt niet in te zien hoe door de niet-ondertekening van het verslag van 11 maart 2011 van het agentschap Ruimte en Onroerend Erfgoed door de opsteller ervan en waarnaar zowel in het advies van de KCML als in het bestreden besluit wordt verwezen, de voormelde artikelen 5, § 2, 2° van het monumentendecreet en/of 4, §§ 2 en/of 6 van het besluit van 5 maart 2004 zouden geschonden worden. Geen van deze bepalingen legt de ondertekening door de verslaggever op.

In zoverre de verzoekers zouden bedoelen de authenticiteit of echtheid van het verslag te betwisten, stond het hen vrij met het oog daarop een vordering wegens valsheid voor de bevoegde justitiële rechter in te stellen, wat zij evenwel niet gedaan hebben.

17. Anders dan de verzoekers betogen, blijkt uit haar advies dat de KCML niet enkel kennis heeft genomen van “de uitgebrachte adviezen en de ingediende bezwaren en [...] van de behandeling hiervan door het agentschap Ruimte en Erfgoed” maar zich ook door, na bespreking, aan te sluiten “bij de conclusies, de besprekingen, de adviezen en de weerleggingen van de bezwaren en het gemotiveerde advies zoals voorgesteld door Ruimte en Erfgoed” een eigen weloverwogen beoordeling heeft gevormd van deze adviezen en bezwaren.

18. Wanneer de overheid een monument van algemeen belang beschermt, moet zij, om te voldoen aan artikel 3 van de motiveringswet, in het besluit zelf de juridische en feitelijke overwegingen vermelden waarop het gesteund is. Deze formele motiveringseis verplicht de administratieve overheid er niet toe in de akte expliciet de opmerkingen en bezwaren te beantwoorden die tijdens de voorafgaande procedure tegen de bescherming zijn ingebracht. Het is voldoende, maar wel noodzakelijk dat het besluit opgeeft om welke artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde het bestuur van oordeel is dat het beschermde monument van algemeen belang is.

De belangrijkste bestaansreden van de motiveringsplicht opgelegd door de motiveringswet is erin gelegen dat de betrokken bestuurde in de hem aanbelangende beslissing zelf de motieven moet kunnen vinden op grond waarvan de beslissing werd genomen. Het is noodzakelijk dat de beslissing duidelijk de fundamentele redenen doet kennen die haar verantwoorden, of minstens toelaat na te gaan of de overheid is uitgegaan van gegevens die in rechte en in feite juist zijn, of zij deze feiten correct heeft beoordeeld, of zij de geformuleerde bezwaren heeft onderzocht en, of zij op grond daarvan in redelijkheid tot haar beslissing is kunnen komen, zodat de betrokkene met kennis van zaken zou kunnen uitmaken of het aangewezen is de beslissing met een

annulatieberoep te bestrijden. De gegeven motivering moet draagkrachtig zijn en de aangehaalde redenen moeten volstaan om de beslissing te schragen.

19. Het bestreden besluit vermeldt in concreto waarom het voormalig pachtgoed omwille van het algemeen belang, gevormd door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de architectuur-historische, historische en sociaal-culturele waarden als monument, wordt beschermd. Het besluit treedt hiermee het advies van de KCML integraal bij. Het feit dat deze motieven identiek zijn aan de motieven van het advies van de KCML doet aan die vaststelling geen afbreuk. Uit de gegevens van de zaak blijkt verder dat aan de verzoekers het verslag openbaar onderzoek waarin hun bezwaren op gemotiveerde wijze werden weerlegd, werd meegedeeld en dat dit verslag hen derhalve bekend is.

Hoewel in de aanhef van het bestreden besluit wordt verwezen naar het advies van de KCML, moet de inhoud van dit advies niet worden overgenomen in het besluit en moet het advies evenmin aan de eigenaars van het beschermde goed worden betekend.

In die omstandigheden kunnen de verzoekers vaststellen dat het bestreden beschermingsbesluit waaraan een brede raadpleging is voorafgegaan, onder meer van de verzoekers, werd voorafgegaan door een onderzoek van de ingediende adviezen, opmerkingen en bezwaren die bij de beoordeling door de verwerende partij werd betrokken. Derhalve kan niet worden aangenomen dat de verzoekers onvoldoende op de hoogte zouden zijn gesteld van de motieven van de eindbeslissing en daardoor in de onmogelijkheid zouden zijn geweest om met kennis van zaken tegen het bestreden besluit op te komen.

20. Het middel is in al zijn onderdelen ongegrond.

B. Tweede middel

Uiteenzetting van het middel

21. De verzoekers voeren de schending aan van artikel 2, 2° van het monumentendecreet, van de artikelen 2 en 3 van de motiveringswet en van het redelijkheidsbeginsel.

De verzoekers betogen dat ieder van de drie in het bestreden besluit ingeroepen “waarden of criteria van zodanig gewicht moet zijn dat ze het louter lokaal belang overstijgen, eensdeels, en feitelijk [moeten] bestaan en de beslissing rechtens [moeten] kunnen dragen, anderdeels”. Wanneer één van die waarden niet van algemeen belang lijken te zijn en/of de beslissing niet kunnen schragen is het bestreden besluit niet gelegitimeerd.

De verzoekers stellen dat de architectuur-historische waarde van het beschermde gebouw enkel belang vertoont voor de regio Torhout “doch geenszins van algemeen Vlaams belang is” en dat het minstens dubbelzinnig is in het bestreden besluit “te gewagen van een ‘algemeen belang’ en vervolgens [...] van een belang ‘binnen de architectuur van Torhout als van die in de ruime regio’”. De louter lokaal patrimoniale erfgoedwaarde van het gebouw werd “eerder door meerdere instanties en deskundigen vastgesteld” bij eerdere vergunningsaanvragen van de verzoekers.

De verzoekers betogen voorts dat de motivering wat betreft de historische waarde in het besteden besluit “dat het pachtgoed, in zijn prilste vorm, lijkt te dagtekenen van minstens 1890 op zich” niet “kan verantwoorden dat het een gebouw betreft waarvan de historische waarde van zodanig gewicht is dat het algemeen Vlaams belang vereist dat het moet worden beschermd voor de toekomstige generaties”.

De verzoekers stellen verder dat de motivering wat betreft de sociaal-culturele waarde “volstrekt naast de kwestie” is en “niet aan[toont] dat het gebouw om redenen van bovenlokale en algemene sociaal-culturele waarden als monument moet beschermd worden” en dat “[w]at de zichtbepalende ligging betreft” er “niet [valt] in te zien wat dit te maken zou kunnen hebben met de

decretaal bedoelde sociaal-culturele waarde” en dit “evenmin iets met ‘cultuur’ te maken” heeft.

22. De verzoekers voegen in de memorie van wederantwoord toe dat de historische waarde voor de verwerende partij “kennelijk beperkt [blijft] tot het verband met een lo[k]ale familie” en dat de sociaal-culturele waarde “kennelijk enkel gelinkt [is] aan lo[k]ale elementen”.

De verzoekers betogen verder dat “in de mate dat de verwerende partij er zich op beroept dat zij tot een gewijzigd inzicht is gekomen ingevolge de info ingewonnen n.a.v. de inventaris van het bouwkundig erfgoed van Torhout” door de Raad van State ambtshalve moet “worden vastgesteld dat die informatie op een onwettige wijze is bekomen en op grond van art. 159 van de grondwet voor onbestaande moet worden gehouden” omdat die inventaris van bouwkundig erfgoed op een niet tegensprekelijke wijze is tot stand gekomen en niet het voorwerp is geweest van enige bekendmaking in het Belgisch Staatsblad. Men kan daarnaast “op die inventaris niet terugvallen [...] omdat het KB van 1 juni 1972 op onwettige wijze is tot stand gekomen en overeenkomstig art. 159 van de grondwet geen rechtsgevolgen kan met zich brengen die t.n.v. de burger kunnen worden ingeroepen” aangezien “[h]et besluit is [...] voorbijgegaan aan het advies van de Afdeling Wetgeving” middels het inroepen van de dringende noodzakelijkheid terwijl het besluit eerst vijf maanden later op 8 november 1972 in het Belgisch Staatsblad werd bekendgemaakt en “men thans, meer dan dertig jaar later, nog altijd bezig is met die inventarissen uit te schrijven”.

Beoordeling

23. Op grond van het monumentendecreet beschikt de overheid over een ruime discretionaire bevoegdheid bij de beslissing dat een onroerend goed als monument wordt beschermd.

Wanneer de overheid een onroerend goed als monument beschermt, moet zij, om te voldoen aan de door de motiveringswet opgelegde motiveringsverplichting, in het besluit zelf de juridische en feitelijke overwegingen vermelden waarop het is gesteund. Het besluit moet bijgevolg

aangeven om welke redenen van artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde de overheid van oordeel is dat het beschermde goed van algemeen belang is.

Als annulatierechter is de Raad van State belast met een wettigheidstoezicht. Het komt hem niet toe het feitenonderzoek over te doen en in de plaats van de overheid te beoordelen of een goed wel beschermingswaard is.

24. In artikel 2 van het bestreden besluit wordt de bescherming van het betrokken goed als volgt uitdrukkelijk en concreet verantwoord:

“[...]”

De historische, meer bepaald de architectuur-historische waarde :

Als gaaf voorbeeld van pachtgoed - mogelijk met een gecombineerde hoeve- en boswachterijfunctie - van een kasteeldomein in een rijke architectuur vormgegeven met een opvallende elegante toren bij het woonhuis. Het pachtgoed beschikt over een unieke kasteelboerderijarchitectuur. Het verzorgde baksteenmetselwerk en het spel met volumes met centraal een toren straalt het aanzien van deze familie uit. Zodoende vormt de hoevesite een uitzonderlijk gegeven zowel binnen de landelijke architectuur van Torhout als van die in de ruime regio.

De historische waarde:

Door de architecturale typologie te combineren met een kadasteronderzoek kan een duidelijke link gelegd worden tussen het pachtgoed en het kasteel de Maere d’Aertrycke en de begrafenis kapel van de familie. Het meest beeldbepalende en architecturaal gaafste volume van het pachtgoed wordt bij het kadaster voor het eerst opgetekend in 1890. Het goed kan in oorsprong gelden als het pachtgoed van het kasteeldomein de Maere d’Aertrycke.

De sociaal-culturele waarde:

Door zijn ligging op de kruising van drie wegen, met name de Steenveldstraat, de Aartrijksestraat en de historische Zeeweg vormt de site van het pachtgoed een baken in het nu verstedelijkt gebied, en vervult ze zowel een functie (van historische herkenbaarheid) naar het gehucht Drie Koningen (school uit het begin van de 20ste eeuw en kerk uit de jaren 1960), als naar de Zeeweg (link met landschap en kasteel d’Aertrycke). Het volumespel van de bebouwing en de hoge toren vormen een markant ensemble met bakenfunctie sinds de jaren 1890”.

25. Anders dan de verzoekers dat zien, moeten de in het bestreden besluit aangenomen architectuur-historische, historische en sociaal-culturele waarden van het betrokken goed niet elk op zich het algemeen belang, en bijgevolg de bescherming verantwoorden. Het volstaat dat het algemeen belang

wordt gevormd door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van die waarden zoals in het bestreden besluit wordt aangenomen.

26. In zoverre de verzoekers betwisten dat elk van de in het bestreden besluit ingeroepen waarden het algemeen belang verantwoorden, is het middel gesteund op een foutieve premisse en mist het derhalve juridische grondslag. Voor het overige betwisten de verzoekers niet dat te dezen het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang effectief het algemeen belang kunnen verantwoorden. De verzoekers tonen niet aan dat de verwerende partij, door te dezen uit dat gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang tot het algemeen belang te hebben besloten, de grenzen van haar discretionaire beoordelingsvrijheid te buiten is gegaan. Daar doet het betoog van de verzoekers over de wettigheid van het koninklijk besluit van 1 juni 1972 en van de op basis ervan opgestelde inventaris niets aan af.

27. Het middel wordt verworpen.

C. Derde middel

Uiteenzetting van het middel

28. De verzoekers voeren de schending aan van artikel 2, 2° van het monumentendecreet, de artikelen 2 en 3 van de motiveringswet en van het zorgvuldigheidsbeginsel.

De verzoekers betwisten “de vaststelling dat het gaat om een ‘gaaf’ voorbeeld van een pachtgoed [...] zodat het bestreden besluit berust op onjuiste feiten”. Zij stellen dat zij “die gaafheid en ongeschondenheid” hebben betwist in hun bezwaarschrift en dat in het bestreden besluit “daar geen enkel antwoord op te lezen” is zodat het motiveringsbeginsel is geschonden “alook de ratio van het openbaar onderzoek, m.n. de ingediende bezwaren naar behoren te onderzoeken en aan te geven waarom ze worden verworpen”. Ook in het verslag openbaar onderzoek van 11 maart 2011 worden de bezwaren niet adequaat

beantwoord “zodat het niet als een legitiem bekrachtigd en overgenomen advies kan worden aangezien dat het bestreden besluit in rechte schraagt”.

Beoordeling

29. Overeenkomstig de motiveringswet volstaat het dat in het bestreden besluit zelf de juridische en feitelijke overwegingen worden vermeld waarop het is gesteund. De motiveringswet vereist niet dat in het bestreden besluit zelf de bezwaren en opmerkingen worden beantwoord die tijdens de voorafgaande besluitvormingsprocedure, meer bepaald tijdens het openbaar onderzoek, werden ingediend. Het volstaat dat het bestreden besluit opgeeft om welke redenen van artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde de overheid van oordeel is dat het beschermde goed van algemeen belang is.

Uit de gegevens van het dossier blijkt dat het bestreden besluit samen met de bespreking van de bezwaren van de verzoekers aan hen werden betekend. De verzoekers betwisten dat niet.

30. Nergens uit het monumentendecreet kan worden afgeleid dat slechts in goede bouwfysische toestand verkerende gebouwen in aanmerking komen voor bescherming als monument. Het behoort tot de discretionaire beoordelingsbevoegdheid van de administratieve overheid om uit te maken of ondanks de slechte bouwfysische toestand van een gebouw of onderdelen ervan, de bescherming ervan wegens zijn opgegeven waarden van algemeen belang is.

31. Onder de selectiecriteria “Gaafheid en herkenbaarheid” wordt in de motiveringsnota gesteld dat “het gebouw [...] weinig [werd] verbouwd en [...] vrij gaaf tot ons [is] gekomen”. In het antwoord op het desbetreffende bezwaar van de verzoekers wordt gesteld dat “[d]e betekenis van gaaf in het besluit” wordt geduid in de motiveringsnota, en dat die betekenis “overeen[komt] met de definitie van ongeschondenheid in het Van Dale woordenboek”.

De respectieve bezwaren van de verzoekers in verband met de verbouwde toren, het interieur, de herbouwde westelijke zijgevel, het ontbreken

van natuursteen, de instorting van de hoek van de woning achteraan en de beschadiging van andere onderdelen van het pand, het binnenregenen op diverse plaatsen die hen doen besluiten dat het feitelijk onjuist is te spreken van een gaaf voorbeeld van een authentieke boerderijhoeve, worden samengevat als volgt beantwoord in het verslag van 11 maart 2011:

- het is niet bewezen dat de toren vroeger met een spits bekroond was; het feit dat de toren gevoegd is in een anderskleurige mortel kan wijzen op een herstelling maar vormt geen bewijs voor het verbouwde aspect; van op de grond bekeken is de torenbekroning onder het uitkragend zadeldak opgetrokken in dezelfde baksteen als de rest van het gebouw; op een oude foto is dat zadeldak reeds aanwezig; als het een verbouwing is, is het een behoorlijk oude verbouwing die deel uitmaakt van de geschiedenis van het gebouw;
- het “rapport Davans” is van 6 april 2004 en stelt dat het interieur niet bijzonder is hetgeen niet in tegenspraak is met het beschermingsdossier; over de toestand van het gebouw stelt dit rapport dat het zich in redelijk goede staat bevindt en het bouwtechnisch goed mogelijk is de gebouwen te behouden mits de gewone restauratie- en renovatiewerken; dat rapport stelt nog dat 19de eeuwse hoevegebouwen met toren in Vlaanderen eerder uitzonderlijk zijn, dat het gebouw verzorgd geconcipieerd is en veel karakter en een architecturale waarde heeft en dat de hoeve aan de buitenzijde nog ongeveer bewaard is gebleven;
- de westgevel is in helrode baksteen herbouwd maar de visuele impact ervan is beperkt; deze gevel is een vrij lage, weinig zichtbare zijmuur; het voor de verzoekers storende karakter ervan moet worden afgezet tegen de gaafheid van de rest van het gebouw;
- in het beschrijvend gedeelte van het inhoudelijk dossier staat inderdaad dat de omlijsting van het portaal in beschilderde natuursteen is; de combinatie van natuursteen en geschilderd komt vrij vaak voor;
- het gebouw is duidelijk op geen enkele wijze gestut; de bijgebrachte foto's bewijzen niet dat er sprake is van een algemeen slechte bouwfysische toestand; de verzoekers bewijzen niet de vervallen toestand met een geactualiseerde diagnosesnota van een architect.

32. Uit de stukken blijkt derhalve dat bij de totstandkoming van het bestreden besluit wel degelijk rekening werd gehouden met de bouwfysische toestand van het goed en de verbouwingen daaraan en dat de bezwaren van de verzoekers desbetreffend uitvoerig werden besproken in het verslag van 11 maart 2011.

De verzoekers tonen niet aan dat de verwerende partij is uitgegaan van onjuiste feitelijke of juridische gegevens. Weliswaar dient te worden vastgesteld dat het betoog van de verzoekers blijk geeft van een andere feitelijke beoordeling van het pachtgoed als “gaaf voorbeeld” dan de beslissende overheid, maar zij maken niet aannemelijk dat het bevoegde bestuur in verband met de beoordeling van het pachtgoed als monument, tot een conclusie is gekomen die de grenzen van de redelijkheid te buiten zou gaan.

33. In zoverre de verzoekers betogen dat “het bestreden besluit het pand in zijn geheel beschermd [heeft] en zich niet beperkt tot het exterieur gedeelte ervan” terwijl in het verslag van 11 maart 2011 wordt “toegegeven dat het interieur van de woning geen enkele erfgoedwaarde heeft”, gaan zij er ten onrechte van uit dat de bescherming van het architecturaal geheel voor elk onderdeel ervan, en derhalve ook het interieur, verantwoord moet worden door de in het bestreden besluit aangenomen waarden. Het wordt niet aangetoond dat het feit dat het interieur geen erfgoedwaarde heeft afbreuk doet aan het algemeen belang dat gevormd wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de aangenomen intrinsieke waarden.

34. Het middel wordt verworpen.

D. Vierde middel

Uiteenzetting van het middel

35. De verzoekers voeren de schending aan van artikel 2, 2° van het monumentendecreet, van de artikelen 2 en 3 van de motiveringswet en stellen dat het bestreden besluit “de rechtens feitelijke grondslag [mist]”.

De verzoekers stellen dat het bestreden besluit feitelijke grondslag mist omdat het pand “althans zolang het door de familie De Maere verpacht is geworden en dus zolang het een pachtgoed is geweest, nooit een boerderij of pachthoeve is geweest waarvoor de verwerende partij het wil laten doorgaan en als voorbeeld van uitzonderlijke kasteelboerderijbouw van het einde van de 19de eeuw voor de toekomstige generaties wil bewaren”. Hun bezwaar is in het bestreden besluit onbeantwoord gebleven. Ook in het verslag openbaar onderzoek van 11 maart 2011 wordt dit bezwaar niet adequaat en naast de kwestie beantwoord.

36. In de laatste memorie voegen de verzoekers daaraan toe dat “niet is uitgemaakt wat nu de precieze functie van het goed is geweest” en dat “[d]oor dubbelzinnigheid en onzekerheid te laten bestaan omtrent de precieze functie van het voorwerp van het beschermingsbesluit [...] de in het middel aangegeven bepalingen wel degelijk geschonden” zijn.

Beoordeling

37. Het desbetreffende bezwaar van de verzoekers wordt in het verslag van 11 maart 2011 als volgt samengevat en weerlegd:

“-I.3. De bezwaarindiener stelt dat de historische motivering volstrekt onjuist is. Het voorlopig beschermde gebouw heeft nooit gefungeerd als boerderijwoning van het kasteel. Het goed zou niet legitiem als monument kunnen worden beschermd om voor de toekomstige generaties te dienen als boerderijwoning bij een kasteel. Er wordt gezinspeeld op de verschillende termen in het besluit en in het inhoudelijk dossier: hoeve, hoevesite en pachtgoed, kasteelboer[...]derijarchitectuur. De bezwaarindiener concludeert dat het feit waarop de beschermingsbeslissing substantieel rust materieel onjuist is en dat het besluit dus onwettig zou zijn.

Bespreking en weerlegging:

Dit gegeven wordt in het besluit wel degelijk genuanceerd. Het besluit duidt het goed immers aan als een pachtgoed en niet als een pachthoeve, mogelijk met een gecombineerde hoeve- en boswachterijfunctie. De hoevefunctie moet ook functioneel bekeken worden: er is een woonhuis en een aansluitend nutsgebouw met duidelijk een schuurpoort onder hogere dakoverstek. Deze feitelijke beschrijving van het nutsgebouw in het inhoudelijk dossier wordt door de bezwaarindiener niet aangevallen of ontkracht. De duidelijke aanwezigheid van een schuur laat toe om het

gebouw te positioneren binnen de hoevebouw, dit spreekt niet tegen dat het karakter van dit gebouw meerledig is.

Vroeger bestond geen strikte aflijning tussen beroepen, deze werden nogal eens samen uitgeoefend. Bij diverse gebouwentypologieën treft men dan ook een landbouwelement aan, bv. de stallingen bij een herberg, idem bij een boerenarbeidershuis, daar soms ook een schuurtje, in die zin kan men spreken van meerdere functies, of een hoofd- en een nevenfunctie.

Een pachtgoed kan op zich ook verwijzen naar de boswachterijfunctie (het pachten van een onroerend goed, pachtgoed). Het [V]an Dale woordenboek interpreteert de term pachten ruim: ‘Vroeger kon men belastingen pachten, de jacht, de visserij van een landgoed pachten, voor het recht gedurende een bepaalde tijd daar te jagen, te vissen een zekere som geven’.

De bezwaarindiener geeft nog extra uitleg over de geïsoleerde boswachterswoning. De toren is geen duiventoren, maar een uitkijktoren over de bebossing, dit versterkt juist de historische en de architectuur-historische waarde en ook de link met kasteel d’Aertrycke. Ruimte en Erfgoed heeft ook niet gesteld dat de toren een duiventoren is (de duiventil wordt wel aangehaald in het rapport Davans van 6 april 2004, in bijlage bij het bezwaarschrift gevoegd).

Bij de architectuur-historische waarde wordt gesteld dat het goed een uitzonderlijk gegeven vormt binnen de landelijke architectuur. Enerzijds is landelijke architectuur een veel ruimer begrip dan hoevebouw (bv. een kapel in het landelijk gebied kan ook heel typerend zijn voor de landelijke architectuur). Anderzijds zijn de hoeve-elementen in de typologie en de beschrijving van het pand in kwestie niet te ontkennen en worden deze ook niet aangevallen door de bezwaarindiener (zie boven).

De bezwaarindiener specificeert dat na de verkoop in 1924 (dus geen pacht meer) de site hoeve wordt, vanaf dan worden de omgevende nutsgebouwen opgetrokken. Deze analyse werd ook reeds gemaakt door Ruimte en Erfgoed: de erfgoedwaarde schuilt namelijk in het gegeven van een goed dat gepacht wordt van het kasteel d’Aertrycke en niet in de landbouwuutbating in eigendom vanaf 1924. Ten gevolge van deze analyse zijn de gebouwen vanaf 1924 niet mee genomen in de bescherming, ook niet in de eerste beschermingsprocedure. Deze gebouwen zijn zelfs al afgebroken, Ruimte en Erfgoed had hier omtrent geen probleem. Er kan echter niet ontken[d] [worden] dat in het beschermd gebouw ook een deel verwijst naar de hoevetypologie.

De term kasteelboerderijarchitectuur is meer een stilistische dan een functionele typering. Er wordt in de architectuur-historische waarde verwezen naar het spel met volumes, de centrale toren en het verzorgde baksteenmetselwerk. Kasteelboerderijarchitectuur verwijst naar het fenomeen dat afhankelijkheden van kasteeldomeinen hun architecturaal aspect ontleen aan een interpretatie van de kasteelarchitectuur, zodat er een duidelijke herkenbaarheid en band is. Anderzijds zijn de hoeve-elementen in de typologie en de beschrijving niet te ontkennen en worden deze ook niet aangevallen door de bezwaarindiener”.

38. De verzoekers kunnen niet worden gevolgd in hun stelling dat hun bezwaren onbeantwoord zijn gebleven en dat de aangehaalde weerlegging “niet adequaat” en “naast [...] de kwestie” zou zijn. Zij tonen niet aan dat de dubbelzinnige architecturale typologie van het monument als een “pachtgoed” of “hoevesite”, “mogelijk met een gecombineerde hoeve- en boswachterijfunctie” feitelijke grondslag mist.

39. Het middel is niet gegrond.

E. Vijfde middel

Uiteenzetting van het middel

40. De verzoekers voeren de schending aan van artikel 2, 2° van het monumentendecreet, het materieel motiveringsbeginsel en het redelijkheidsbeginsel.

De verzoekers betogen dat de verwerende partij aanneemt dat de bescherming van de pachthoeve slechts zinvol is wanneer het verderop gelegen kasteeldomein wordt beschermd en de bescherming van de pachthoeve dus moet worden gezien in de bescherming “van het geheel”. De bescherming van dat kasteeldomein is evenwel een louter toekomstig en onzeker feit en dus “totaal hypothetisch en onzeker”.

41. De verzoekers stellen in de laatste memorie dat het monumentendecreet niet voorziet in de mogelijkheid van een getrapte of gefaseerde bescherming. Dit is “hoogstens denkbaar wanneer er ‘zekerheid bestaat’ dat de volgende fase er effectief zal komen”.

Beoordeling

42. Het desbetreffende bezwaar van de verzoekers wordt in het verslag van 11 maart 2011 als volgt samengevat en weerlegd:

“II. In 2006 en 2007 zou de bescherming van het gebouw in kwestie zijn voorgesteld als ‘een eerste stap naar de bescherming van het geheel’. De minister zou dus van oordeel zijn dat de bescherming van het gebouw in kwestie op zich alleen geen zinvolle doelstelling is. Maar het kasteeldomein is nog altijd niet beschermd, die bescherming zou toekomstig en onzeker zijn. Een gefaseerde bescherming bestaat niet in het monumentendecreet, er wordt een vergelijking gemaakt met Ruimtelijke Ordening.

Bespreking en weerlegging:

Er bestaat inderdaad een belangrijke historische, functionele en architecturale band tussen beide goederen. Maar bescherming van het pachtgoed op zich alleen is daarom niet onzinnig, zelfs een pachtgoed van een verdwenen kasteel kan beschermd worden omwille van de historische en/of architectuur-historische waarde, verwijzend naar het voormalig kasteeldomein. Dit geldt dan als historische achtergrond en context. Het pachtgoed is dus ook op zich beschermingswaardig. Dat er nog geen beschermingsprocedure is opgestart voor het kasteel doet geen afbreuk aan de waarde van het voorliggend voorlopig beschermd monument.

Het is zeker zo dat het kasteel d’Aertrycke op de toekomstige planning staat. Dit zal afhankelijk van het gevoerde beleid geografisch en/of thematisch gekaderd worden, twee wegen die leiden tot hetzelfde concrete gevolg, met name de bescherming van het kasteel en domein d’Aertrycke. Het gaat dan ook niet om een gefaseerde bescherming: de bescherming van het pachtgoed (één gebouw, één dossier, één besluit) en de toekomstige bescherming van het kasteel staan op zichzelf. Wel zijn er gemeenschappelijke historische en architecturale aspecten/contexten (zie inhoudelijk dossier). De vergelijking met wetgeving of arresten ruimtelijke ordening is niet relevant en naast de kwestie”.

43. Het bezwaar dienaangaande wordt aldus omstandig weerlegd. In zoverre de verzoekers ervan uitgaan dat de bescherming van het pachtgoed een gefaseerde bescherming zou zijn, mist het middel feitelijke grondslag. De verzoekers tonen niet aan dat het pachtgoed op zich niet beschermingswaardig is en dat aan de waarde ervan als beschermd monument afbreuk zou worden gedaan door het feit dat de beschermingsprocedure voor het kasteel niet of nog niet werd opgestart.

44. Het middel is niet gegrond.

BESLISSING

1. De Raad van State verwerpt het beroep.

2. De verzoekende partijen worden verwezen in de kosten van het beroep tot nietigverklaring, begroot op 350 euro, ieder voor de helft.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van twaalf juli 2013, door de Raad van State, Xe kamer, samengesteld uit:

Johan Lust,	kamervoorzitter,
Pierre Lefranc,	staatsraad,
Jan Clement,	staatsraad,
bijgestaan door	
Greta Scheveneels,	griffier.

De griffier

De voorzitter

Greta Scheveneels

Johan Lust